

rius), inseratur. Sic quoque humilitatem debemus tenere in mente, ut inde (tamen) ordinis nostri dignitatem servemus in honore, quatenus in nobis, nec humilitas timida, nec ratio sit superba. Omnipotens Deus, carissime, sua te protectione custodiat, atque ad celestis remunerationem patriæ (cum) multiplici

A animarum fructu perducatur. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Amen. Datum vii kalendas Octobris (hæc falsa consulum nota) Justiniano tertium et Oreste (Valentino II et Oreste, viris clarissimis consulibus (anno Christi 530 vel 533).

ANNO DOMINI DXXXVII.

MONTANUS

EPISCOPUS TOLETANUS.

(Ex Collect. SS. Patrum Tolet.)

PROLEGOMENA.

MONITUM AD LECTOREM

Auspicamur, lector optime, a Montano SS. PP. Toletanorum editionem, quoniam e tota retro antiquitate is primus est, non qui monumenta litteraria ediderit, sed cujus scripta ad nos usque pervenerint. Quis enim dubitet Montano aliquos præcessisse in sede Toletana doctos præsules, ac scribendi laude præclaros? De Audencio, quem Toletanum antistitem fuisse nemo ambigit, scitum est Gennadii elogium, cap. 14, his verbis: *Audencius episcopus Hispanus scripsit adversus Manichæos et Sabellianos, et Arianos, qui nunc vocantur Bonosiaci, librum quem prætulavit de Fide adversus omnes Hæreticos: in quo ostendit antiquitatem Filii Dei cœternalem Patri fuisse, nec initium Deitatis tunc a Deo Patre accepisse, cum de beata Maria Virgine homo, Deo fabricante, conceptus et natus est. Virum eundem in Scripturis exercitatum habentem ingenium vocat Trithemius. Sed hoc Audencii opus, sicut et alia aliorum, periit. Montanus itaque primus occurrit, cujus epistolæ sæculo sexto conscriptæ, atque a S. Ildephonso laudatæ, temporis edacitatem superantes, in variis mss. repertæ sunt, ex quibus editæ primum a D. Garcia Loaysa, deinde*

B ab em. Aguirrio in sua Collectione conciliorum Hispaniæ: postremo a P. Florez ad quamplures mss. codices gothicos, ut ipse asserit, collatæ, multo emendatioribus quam in prioribus editionibus exhibitæ sunt in appendice ad tom. V Hispaniæ sacræ. Ejus nos editionem secuti sumus, nullis ex nostro variantibus lectionibus adnotatis, quoniam ms. codice, ad quem epistolæ exigueremus, nullum habuimus. Variantes igitur descriptæ sunt ex ipsa Florezii editione: adnotationes vero ad imam oram adhibitas ex em. card. Aguirrio desumpsimus, quas tamen nostris animadversionibus ad calcem auximus, locum obscurissimum epistolæ secundæ quoquomodo illustraturi, qui nulli hactenus editori non negotium facessit. Quod vitam Montani ejus epistolis præfigimus, non vanum nobis consilium visum est iniisse, ut de auctore rationem prius redderemus, quam ejus representaremus scripta. Itaque in cæteris Patribus edendis eandem observavimus methodum. In Montano vero, quoniam elogium illius a S. Ildephonso conscriptum brevius est, nos vitæ ejus historiam paulo longiorem contexuimus, colligentes eâ quæ ab aliis historicis scripta reperimus. Vale.

MONTANI VITA.

Montanus Ecclesiæ Toletanæ post Celsum antistes floruit tempore Amalarici regis Gothorum, præfuitque illi ab anno 528 usque ad 531, secundum seriem præsulum Toletanorum D. Joannis Baptistæ Perezii canonici Toletani, et Clar. Loaysæ, et Aguirrii, quam auctiorem et correctiorem dabimus ad calcem tom. II.

Ex sancto Ildephonso intelligimus, quot quantisque virtutibus eluxerit. Fuit enim summa animi virtute præditus, in dicendo eloquentissimus, in gubernando prudentissimus, omnibus summis honoribus dignus, atque vitæ innocentia commendatissimus et beatissimus.

Et quidem ejus sanctitatis eminentia abunde comprobatur antiquissima fidelique traditione, qua S.

Ildephonsi ætate omnium ore ferebatur, sanctissimum præsulem putida calumniâ ab hominibus invidis appetitum, insigni miraculo suam innocentiam vindicasse, carbones accensos tandiu in propriis vestibus sustinendo quoad sacra mysteria ipse perageret; quin tamen interea vestes vel levissimum ceperint detrimentum, ignisve quidquam de vi sua remisit. Cujus simili purgatione posterioribus sæculis S. Anselmum aliosque sanctissimos viros, Spiritu sancto inspirante, usos legimus.

Eloquentia Montani atque ejus doctrinæ splendor satis apparet ex duabus epistolis, quæ ad nos usque pervenerunt. Prima fratribus filiisque dilectissimis territorii Palentini, altera D. eximio Thuribio scripta: necnon ex concilio Toletano II, cui præfuit:

rurus canones qui sedulo perlegerit, abs dubio in illis animadvertet quamdam sermonis castimoniam aurea sæcula redolentem, et Gothorum temporibus pererram.

Insigne fuit abs dubio per omnem Hispaniam Montani nomen; et ejus sapientiæ fama adeo percubuit, ut synodus II Toletana habita anno 527 hoc modo inscribatur: *Synodus habita in civitate Toletana apud Montanum episcopum*; sæpiusque a Patribus postremo in capite nominatur, asserendo, sequens concilium a *Montano convocandum, et apud eum debere celebrari*.

Octoginta tribus annis post prefatam synodum transactis, in synodo Carthaginensi habita sub rege Gundemaro anno 610 referunt Patres acta concilii Toletani n sic indigitati: *apud sanctum Montanum*. Quæ verba superioribus adjuuncta perspicue comprobant non solum sapientiam, verum etiam sanctitatem Montani in Hispania fuisse percelebrem.

Quamvis sanctorum Boletanorum fastis non sit ascriptus, fraudari non potest elogio sancti Ildephonsi, qui eum *beatissimum sacerdotem* appellat, necnon Patrum Carthaginensium conclamatione *sanctum Montanum* denominantium.

Licet virtutum omnium laude floruerit, maxime vero zelo domus Domini ardere visus est, et pro fide orthodoxa sarta tecta tuenda atque sacrorum canonum disciplina instauranda, contra errorum monstra et pravos usus in Hispania grassantes assidue præliari. Id epistolæ jam laudatæ testantur, undique zelum spirantes; sive presbyteros Palentinos chrisma conficientes, atque alienæ sortis episcopos ad consecrandas basilicas adsciscentes acriter coarguit; sive ipsorum levitatem atque vecordiam perstringit, qui abominandam Priscilliani hæresim abjicientes, ejus nomen honorare pergerent; sive dum probatissimo presbytero Thuribio auctoritatem suam ad hæc mala coercenda committit. Denique quanta veneratione Romanorum pontificum monita suspexerit, quantoque studio conciliorum sanctorum canones observari curaverit, exemplo erit quod ex epistola secunda non improbabiliiter conjicimus, atque latius in notis ad eam exponemus. Cum enim quidam illegitime electus ac ordinatus episcopus, Celso metropolitano Montani prædecessore, comprovincialibusque episcopis insciis, Ecclesiam Palentinam invasisset, Montanus ad Toletanam sedem evectus, sontem diu impunitum esse non est passus, neque multorum precibus adduci potuit, ut contra sancti concilii Nicæni decreta quidquam de illorum severitate remitteret.

Quæ omnia eo magis Montani virtutem commendant, quo mirabilius est, pastorem adeo integerrimum, sanæque Patrum suorum doctrinæ ita tenacem iis temporibus floruisse, cum Ariana hæresis totam fere Hispaniam occupaverat, cum Gothis regibus in throno jactabunda consedens. Ipse vero non in aliquo remoto angulo latuerit, verum in uedia ipsa Hispania coram principe hæretico, totoque sulicorum

Arianorum grege tam insignia pietatis et in orthodoxa religione tuenda indefessi studii testimonia præbuerit. Ex quo maximam in hanc sanctam metropolitanam Ecclesiam Toletanam gloriam redundare nemo non videt: atque inde omnes intelligent, quam merito eam *catholicam* dixerit Eufemius a Montano quartus hujus sedis episcopus in subscriptione III concilii Toletani: nempe quia pastores semper habuisset, qui Montano similes a recta atque orthodoxa catholicæ Ecclesiæ fide vel inter ipsas errorum tenebras maximasque persecutionum procellas nunquam desciverint.

Obiit Montanus anno ultimo Amalarici regis, episcopatus sui nono, Incarnationis dominicæ 531: atque in hunc annum referenda sunt quæ quamplurimi historici cum nostrates, tum exteri tradunt de directione Toletana a Gallis facta post victoriam de Amalarico impio crudelique catholicæ Clotildis vexatore reportatam. Qua ex re non tenere opinamur, sanctissimum præsulem non tam senio quam dolore confectum, cum vidisset urbem tanta calamitate oppressam, Ecclesiam sponsam suam omni vita cariorum bonis suis exspoliata, vasa sacra usque ad sexaginta abrepta, patinas quindecim, librorum Evangeliorum thecas viginti, omnia ex auro mundissimo conflata atque pretiosissimis gemmis ornata, oculos tanta clade defatigatos clausisse; eamque rem omnium luctuosissimam mortem illi maturavisse. Pro coronide damus verba S. Ildephonsi, quibus tanti viri elogium expressit, Lib. de Viris illustr. cap. 3.

Montanus post Celsum primæ sedis provincie Carthaginis Toletanæ urbis cathedram tenuit: homo et virtute spiritus nitens, et eloquii opportunitate decorus, regimen honoris retentavit ac disposuit condigno cœlestique jure, simul et ordine. Scripsit epistolas duas ecclesiasticæ utilitatis disciplina confertas; e quibus unam Palentiæ habitatoribus, in qua presbyteros chrisma conficere, episcoposque alienæ diocesis alterius territorii Ecclesias consecrare, magna perhibetur prohibere auctoritate, sacrarum Litterarum testimoniis affirmans id ipsum fieri penitus non licere. Amatores quoque Priscillianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam ejus amore retinerent, abdicat et exprobrat, commemorans, quod in libris beatissimi Thuribii episcopi ad Leonem papam missis, eadem Priscillianorum hæresis detecta, convicta, atque decenter maneat abdicata. Aliam vero epistolam ad Thuribium religiosum, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, committit ei sacerdotalis auctoritatem vigoris per quam presbyteros chrisma conficere, et episcopos alienæ sortis alterius diocesis Ecclesias consecrare magna compescat invectione. Hic vir antiquissima fidelique relatione narratur, ad exprobrationem infamie tandiu prunas tenuisse in vestimento ardentes donec coram sedis suæ sacro altari totius missæ celebritatem per semetipsum expleret. Peractis autem solemnibus, nec prunæ ignem, nec vestis inventa est amisisse decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus, per simplicem naturam ignis convicta est et

gallacia detestabilis accusantis, et innocentia beatis- A Amalarici regis. Annis novem pontificatus tenuit
sini sacerdotis. Gloriosus habitus fuit temporibus dignitatem. »

◊ MONTANI EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

Domini dilectissimis, fratribus filiisque territorii Palentini Montanus episcopus in Domino æternam salutem.

I. Cunctarum Ecclesiarum Domini potissimos a presules per Ezechielem prophetam (Cap. xxxiii) terribilis illa commonitorii dictio sub speculatoris nomine concutit, dicens : *Fili hominis, spectatorem dedi te domui Israel : audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium : Impie, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertat a via sua impia, et vivat ; ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram, et cætera, quæ hujus lectionis ordo de admonentis ammonitque animis b exquirendum ostendit.*

II. Hac ergo voce permotus, hujus officii necessitudinem me suscepisse non nesciens, studere curavi, ne cujusquam perditam animam de manu mea Christus inquirat ; præsertim cum Toletanæ urbi metropolitani privilegium vetus consuetudo tradiderit ; et eo magis non solum parochiarum, sed et urbium cura hujus urbis sollicitet sacerdotem. Ergo, ut Apostolus dicit : *Quid horum vultis ? in virga veniam ad vos ? an in caritate et spiritu mansuetudinis (I Cor. iv, 21) ?* Nova namque præsumptio presidentium vobis presbyterorum nostros pulsavit auditus, si tamen nova

In epistola hac Montanus Toletanæ Ecclesiæ metropolitane antistes graviter reprehendit, quod quidam presbyteri territorii Palentini, inscii, aut temerarii, conficerent sacrum chrisma, cum id solis episcopis competat ; præterea, quod ad consecrationem basilicarum episcopi extranei admitterentur ; denique quod aliqui infamem, et toties fulguritam Priscillianistarum sectam in honore haberent. Monet præterea, ut libros Theoribii episcopi contra illam scriptos legant. Sed de iis omnibus satis diximus supra in notis ad concilium Cæsaraugustanum, Toletanum i et Hispanicum generale, atque in epistolam celebrem sancti Leonis papæ ad Thuribium episcopum Asturicensem. CARD. AGUIRRIUS, ex tom. III Collectionis D maximæ conciliorum omnium Hispanicæ.

^a Non solum tibi locutus est Dominus, quia omnis congregatio sancta est. Hæc verba allegat Montanus ex cap. xvi Numeror. juxta veterem translationem, qua Ecclesiæ usa fuit, donec postea tempore S. Gregorii Magni Vulgata prævalere cœpit ubique fere. Porro priora non habentur apud Septuaginta, ubi solum legitur : *Εσχέτω ἐν ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ πάντες ἄγιοι καὶ ἐν αὐτοῖς Κύριος* : Sufficiat vobis, quia omnis congregatio, omnes sancti, et in eis Dominus. Nec præterea existant in Hebraico textu juxta translationem Pagnini, nec in Paraphraste Chaldaico. Itaque mihi dubium non est priora illa verba, non soli

tantum, et non detestabilis dici possit, quæ ab initio fidei catholicæ nunquam præter nunc subrepsisse probatur, ut id quod per manus summi pontificis Trinae Divinitatis invocatio sanctificare consuevit, presbyter ignarus disciplinæ conficere sibi chrisma præsumeret. Hoc si ignaviæ est, tam demens sacerdos esse non debuit ; si præsumptionis est, hunc schismaticum esse quis nesciat, qui inauditam rem et religioni contrariam, senescente jam mando, talis B temerator inducat.

III. Revolvatur manibus vestris, o presbyteri, sacratissimus Numeri liber (xi, 16), in quo vestri officii in septuaginta seniorum personis auspiciatus est honor ; et invenietis quorum negotiorum vobis prærogativa concessa sit. Adjutores vos Deus d nostri laboris secundo dignitatis gradu esse voluit, non temeratores sacrarum quarumdam rerum esse e permisit. Sic Nadab et Abiud ignem offerentes alienum (Levit. x, 1, 2), id est sui officii non debitum, divinus ignis absumpsit. Sic Chore, Dathan atque Abiron Moysi f, Dei gratia, et divinis eloquiis perfruenti invidentibus, ac dicentibus : *Non soli e tibi locutus est Dominus, quia omnis congregatio sancta est (Num. xvi, 5),* novis schismaticis interitus novæ perditionis h advenit, ut jejuno ore insatiabiliter terra absorberet, quos indignatio divina damnasset. Quid memorem Oziam (II Paral. xxvi, 16 et seq.), qui non contentus r galibus fascibus, neungeretur et sacer-

tibi locutus est Dominus, citata fuisse ex translatione veteri, quam sicuti Herculeo animo, et incredibili labore cœpit restituere sæculo præcedenti Flaminius Nobilius, utinam etiam perfectisset. Vide quæ præmissimus tom. I dissert. IV, num. 20 et sequentibus.

Hanc ipsam Montani epistolam commemorat, et plures illius laudes profert S. Ildephonsus lib. iv de Viris illustribus, dicens : *Montanus post Celsam primæ sedis provincie Carthagini Toletanæ urbis cathedram tenuit : homo et virtute spiritus, et eloqui opportunitate decorus, regimen honoris retemperavit ac disposuit, condigno cælestique jure, simul et ordine. Scripsit epistolas duas ecclenasticæ utilitatis disciplina confertas ; e quibus unam Palentiæ habitantibus, in qua presbyteros chrisma conficere, episcoposque alienæ diæcesis alterius territorii ecclesiæ consecrare, magna perhibetur prohibere auctoritate, sacrarum Scripturarum testimonio affirmans id ipsum fieri penitus non licere. Amatores quoque Priscillianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriæ ejus amore retinerent, abdicat et exprobrat, commemorans quod in libris beatissimi Theoribii, ipsis ad Leonem papam missis, eadem Priscillianorum hæresis detecta, conricta, atque decenter maneat abdicata. Hæc ibi Ildephonsus de epistola præjecta. Statim vero commemorat aliam ejusdem Montani nunc a nobis exhibendam. Ilucusque CARD. AGUIRRIUS.*

^a Alius ms., peritissimos. Loays., Domini piissimi.

^b Gerundensis et Urgellensis mss., anima.

^c Loays., judicat.

^d Loays., adjutores suos Dominus.

^e Editio Loays. non habet esse.

^f Urgellens. et Loays., Mosco.

^g Urgell., Num soli

^h Loays., prædicationis.